

# ISKOLA ÉS HONISMERET

## Tanítómestereink

Apáczai Csere János:<sup>1</sup>

## Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról és a magyaroknál való barbár állapotuk okairól

Nemes és nemzeti Polgármester úr, mély belátású Tanácsosok, tiszteletes Lelkipásztorok, ékes szavú Prédikátorok, igen jeles és tudós Iskolamesterek, bölcs Kurátorok, kedves Ifjúság és Te, hallgatók és nézők kedves koszorúja!<sup>2</sup>

Bizony bölcs és sok ember egybehangzó véleménye szerint nagyon is helyes volt annak a tudósnak az elhatározása – bárki lett légyen is az –, aki majdnem ugyanilyen alkalommal, mikor minden rendű és rangú közönség feltűnően nagy számban gyűlt össze mindenfelől, hogy beszédét nagy tapsal fogadja, a szószeke lépve mindenkinek meglepetésére csak ennyit mondott: *ember!* Majd, anélkül hogy valamit hozzátett volna, lelépett a szószekekről.

Mivel ezen mindnyájan fölöttébb csodálkoztak, másnap feltűnően ékes beszédben elmondta, mi volt tetteinek az oka. Azt hiszem, meg akarta mutatni, és szemléletesen a hallgatók emlékezetébe akarta vésni a tanulságot: az *emberi* önvizsgálódást annyira szem előtt kell tartanunk mindnyájunknak, hogy szó-nok nélkül is találjunk elég okot, amiért ebben a halandó és esendő életben állandó elmélkedés és folytonos szemlélődés közben mennél siralmasabb hangon egyre csak saját sorsunkat sirassuk.

Különbön pedig, ha e jeles tudós eme híressé vált tettét akarnám utánozni, *iskolát* mondanék, és ezzel feloszlatnám a gyűlést. Mert az iskolára olyan nagy szükség van, és olyan sokféle a haszon, mely az iskolából származik, hogy vaknak, sőt érzéketlennek kell lennie annak, aki ezt magától föl nem fogja, be nem látja. De boldog Isten! Amilyen nagy az iskolának a szükségessége, amilyen sokféle a haszna, olyan nagy, ha ugyan nem sokkal nagyobb a nyomorúsága a magyaroknál, olyan nagy a megvetés és – hogy a gyűlölet szót ne használjam – az ellenszenv iránta. Számítva jóakarató érdeklődésekre, hallgatóim, mind a két kérdést szeretném előttem néhány durva ecsetvonással felvázolni. Ezért ismételtlen kérlek benneteket, ajándékozatok meg figyelmetekkel!

Az iskola, hallgatóim – hogy a meghatározáson kezdjem, amint azt minden rendes értekezésben tenni illik –, tanítók és tanulók rendezett társulása, akik az emberi életkörülmények szempontjából hasznos és szükséges ismereteket tanítanak és tanulnak. E társulás – mivel tagjainak nagyon is eltérő volta miatt nem lehet egyöntetű – az iskolaügyek szakértőinek gondos megfontoláson alapuló megszervezése szerint feloszlik alsó, közép- és felső iskolákra. Mégpedig úgy, hogy az alsó iskolák népiskolák, melyekben tudniillik leginkább az anyanyelven való olvasást, helyes beszédet és írást tanítják a vallás elemeivel együtt. Ezért ezeket anyanyelvi iskoláknak is hívjuk. A középiskolák viszont főleg három tantárgynak, tí. a latin és görög grammatikának, a retorikának és logikának, továbbá a katekizmusnak és az er-

<sup>1</sup> 350 évvel ezelőtt halt meg Apáczai Csere János (1625–1659), a jeles filozófiai és pedagógiai író, a hazai tudomány és nevelésügy úttörője. Az évforduló alkalmából közöljük híres előadásának részleteit. A kihagyásokat zárójelbe tett három pont jelzi. A közlés alapjául szolgáló szöveg: *Apáczai Csere János: Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról és a magyaroknál való barbár állapotuk okairól. Gondolkodó Magyarok. Szerkesztette: Szigethy Gábor. Neumann Kht., Bp., 2003. (A Szerk.)*

<sup>2</sup> Apáczai Jánosnak, a teológia doktorának és professzorának beszéde. Tartotta, midőn az újonnan felépült kolozsvári kollégium igazgatását Erdélyi fenséges fejedelmének megbízásából átvette, 1656. november 20-án, az első akadémiai előadótérben.

kölcstannak tanítása által a felső iskolák felé egyengetik az utat, és megszokott nevük triviális. Végül a felső iskolák minden tudományágban előadásokat és gyakorlatokat nyújtanak törvény szerint mindenkinek, és pedig ingyen. Ezeket akadémiaiknak és egyetemeknek hívjuk abban az esetben, ha a tanítók különleges hatalommal vannak felruházva, hogy a négy fakultáson tudományos fokozatokat és címeket adjanak. Különben csak a gimnázium, főiskola vagy kollégium elnevezés illeti meg őket.

Hogy a népiskolák mennyire hasznosak, és milyen nagyszükség van rájuk, az nagyon is világos és magától értetődő mindenki előtt, aki a bennük folyó, előbb vázolt munkát szem előtt tartja: teljesen és tökéletesen azonban csak az értheti meg a dolgot, aki gondosan fontolóra veszi: valamely politikai közösségben akár vezető, akár alárendelt szerep betöltésére csak olyan emberek lehetnek alkalmasak, akik már kisgyermek korukban, mindjárt az anyatejtől való elválasztás után megszokták, hogy az engedelmesség tejét szívják, alárendelve a kormánypálcát tartó király (ti. az iskolamester) törvényeinek. Ez tette – Xenophón tanúsága szerint – a spártai államot a többi görög államnál boldogabbá. Arra vonatkozóan viszont, hogy már gyermekkortól kezdve mekkora haszna van az emberekkel való gyakori szóbeli érintkezésnek, bizonyoságul szolgálnak azok a szerencsétlen teremtesek, akik annak tudatában, hogy másokkal beszélni nem tudnak, kerülnek minden társaságot. Így tesznek tanúságot arról, hogy közelebb állnak a beszélni nem tudó okatlan állatokhoz, mint az igazi emberekhez, akiket csupán gondolkodó és beszélő képességük különböztet meg az állatoktól. Márpedig a beszéd helyes kiejtésének és írásának tanítása az iskolákban folyik.



De boldog Isten! Milyen csodálatos dolog az az írás és az írás olvasása! Milyen csodálatos, hogy ezeknek a vonalacsáknak különböző alakjai majd a gyönyörnek, majd a fájdalomnak, majd a szeretetnek, majd a gyűlöletnek, majd a békének, majd a háborúnak, majd a csendnek, majd a viharnek képzeletit és fogalmait keltik fel lelkünkben. [...] Azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy anyanyelvi iskolák nélkül, melyek a gyermekeket már zsenge korukban olvasásra és írásra tanítják, a kereszténység szükségképpen szabados gondolkodássá és istentagadássá fajul. [...]

Ideje hát, hogy felébredj, te álmos, te mámoros, te hályogos szemű magyar nép! Végre, végre ébredj fel az álomkórból, leheld ki magadból Bakkhoszt, kinek folyton áldozol, oszlasd el gyógyírral szemeid homályát! Nézd, szemléld, vizsgálj, milyen forrásból ered tömérdek nyomorúságod, melynek súlya alatt görnyedsz. Drága gyermekeid, hazánk reményei már bölcsőjüktől fogva a tudatlanság feneketlen örvényébe merülnek, és így felnőtt korukban sem látják meg soha a világosságot, sem saját javukat, sem a haza javát. Még egyszer mondom hát, serkenj fel, és állíts alsó iskolákat! Gondolj a híres rabbinus szavaira: „Aki gyermekkorában tanul, mihez hasonlít? Új papirosra írt tintához. Aki öregkorában tanul, mihez hasonlít? Régi, megkopott papirosra írt tintához.”

Igen nagy tehát, mint látjátok, mély belátású hallgatóim, az alsó iskolák haszna, a szükségességük pedig éppen a legnagyobb. És mégis, ha a kultúra magasabbra nem tör, s nem nő át a triviális iskola kezei közé, akkor ezekből az iskolákból aligha árad majd érezhető módon bármely népre is olyan műveltség, amely másokénál előbbre való volna.

A triviális iskolák szükségességét és hasznosságát – melyekben ti. elsősorban latin és görög grammatikát, retorikát és dialektikát tanítanak – olyannyira figyelmetekbe ajánlották mindig, hallgatóim, hogy a nagy nyomorúság ellenére népünknek már eddig is igen sok ilyen iskolája van. Ezért egyáltalán senki sem tartja szükségesnek közlünk, hogy erről is bizonyítékokat halmozzunk egymásra. De hogy megsarkantyúzzam a jól futó lovat is, és kimutassam, hogy a triviális iskolák népszerűségének alapos

oka van, csak arra az egy dologra hívom fel a figyelmeteket, hogy az ilyen iskolákban készítjük azon eszközöket, melyek által az Ádámban elveszett adományokat visszaszerezhetjük, már amennyire ez hálható és esendő életünkben lehetséges: azokat az eszközöket, melyek által felderülhet a bölcsesség régi fénye, és lassanként újra felemelkedhetünk arra a méltóságra, amelyből egykor kicsöppentünk. Mert ha ismerjük a latin és görög nyelvet, akkor behatolhatunk a bölcsesség nagy mestereinek fáradságot igénylő műveibe. Gyönyörűséggel szemlélhetjük az igazságnak hol itt, hol ott felbukkanó építményeit és mindazokat a nagyszerű dolgokat, amelyeket a tudományokról érzékelés, tapasztalás, megfigyelés és indukció alapján írtak és az utókorra hagytak. Mindezt Prométheusz égből lopott tüzeinek, ti. a logikának segítségével meg is vizsgálhatjuk, és hasznunkra fordíthatjuk. Ha pedig nem akarjuk, hogy olyanok legyünk, mintha csak magunknak születtünk volna (vagyis éppen ellenkezői annak, amit Platon is, meg emberi természetünk is kíván), és ha a retorikát is méltán nevezik az ékesszólás művészetének, akkor hallgatóinkat prózában is, versben is meg tudjuk győzni igazunkról. Hiszen: *Ékes szavú szónok ha védi, nincs oly ügy / Mit bárki ellen nem lehetne védeni* – mondja Hippolitoszában Euripidész. Hozzájárul ehhez még egy szempont. Mindazok ti., akik a triviális iskolát el nem végezték, ha magasabb fokú tanulmányokra, a felső iskolák és akadémiák előadásaira bocsátjuk is őket, sohasem váltják be a hozzájuk fűzött reményeket. Hiszen ott mindent latin és görög nyelven tárgyalnak a logika világosságánál.

Ha pedig a triviális iskolát végzett tanulók nem mehetnek tovább, olyanok lesznek, mint a repkény, mely egy darabon felkúszik a fára, de ha a faágak, amelyek tartják, nem nyúlnak tovább, akkor saját súlyánál fogva visszahajlik a földre. Ez a mi számunkra a legnagyobb szerencsétlenség. Mert igaz, hogy középiskoláink – már olyanok, amilyenek – mindig szép számmal voltak; de mivel jól szervezett felsőfokú iskolát – melyben minden isteni és emberi dologgal foglalkozó tudományt nyilvánosan előadnának és tanítanának; melyben a triviumot dicséretes eredménnyel végzett tanulókat évenként tisztességgel előre vinnék – mostanáig jóformán egyet sem állítottunk, ezért triviális iskoláinknak eddig jóformán semmi vagy csak nagyon kevés hasznát láthattuk. Habozás nélkül állapítom ezt meg, még akkor is, ha valaki néhány mai intézményünkre hivatkoznék velem szemben. Hiszen ezekben többnyire nem adnak mást elő, mint teológiát és logikát a latin nyelvel együtt; csak ritkán fizikát, metafizikát és görög nyelvet; jóformán soha keleti nyelveket: a hébert, kaldeust, rabbinikust; és soha matematikai tudományokat, amilyen az aritmetika, geometria, asztronómia, optika; soha gyakorlati filozófiát, ti. etikát, ökonómiát, politikát és jogtudományt; soha orvostudományt; és soha nem adnak elő történelmet sem, és szónoklattan sem úgy, ahogy azt kellene. Ha nem lennének érzéketlenek, mint a vas, mindezeknek a tárgyakkal nyilvánvaló szükségessége és haszna (amelyről röviden beszéltem már más alkalommal) arra indíthatott volna már eddig is bennünket, hogy akadémiákat vagy legalább a meglévőknél sokkal színvonalasabb kollégiumokat és főiskolákat állítsunk fel és tartsunk fenn. De fájdalom, ugyan hányan akadnak köztünk, hallgatóim, akik ha az akadémiát másutt hasznosnak tartják is, saját maguk számára is szükségesnek vallanak? Nem így van talán? [...] Egyébként nem akad olyan ügyefogyott, aki tagadni merné, hogy miként a múltban is az iskolából kerültek ki legkiválóbb tudósaink, legékeesebb szavú szónokaink, legélesebb elméjű hitvitázóink – mindmegannyian a látható egyház legszilárdabb oszlopai –, éppúgy onnan kerülnek ki a mi időnkben is. Ez pedig világosan kitűnik akár a Teremtés könyve 4. fejezetének utolsó verséből is, melyet az iskolák alapításának tekinthetünk: „Akkor kezdték segítségül hívni az Úrnak nevét!” [...]

Viszont igen nagy tudatlanságra vallana az a hiedelem is, hogy a felsőfokú iskolák csak az egyház felvirágoztatására szolgáltatják a széles tudományos műveltséggel rendelkezők seregét. Ez persze nekünk önmagában is bőven elegendő kellene hogy legyen szükségességük bizonyítására, hiszen ellenségeink nagyszámú és tekintélyes csatarendje vesz körül bennünket most is, de így lesz ez a jövőben is. Sokak számára azonban meggyőzőbb lehet a másik szempont, hogy ti. egyedül ezek az iskolák állíthatják az állam kormányrúdjához a legkiválóbb állami vezetőembereket, legigazságosabb bírákat és a legbölcsőbb tisztviselőket, akik alkalmasak az állam igazgatására és kormányzására. Hogy ez mily nagy jelentőségű dolog, Fülöp tanítja egyik levelében, melyet fiáról, Sándorról írt Arisztotelészhez: „Az isteneknek nagy hálaival tartozom, hogy fiam született, nem anyyra a születése miatt, mint inkább azért, hogy a te korodban született. Remélem, ha te neveled és tanítod, méltó lesz mind hozzám, mind az államügyek átvételére.” [...]

Napnál világosabb tehát, hogy a főiskolák az alapjai mind az államnak, mind az egyháznak. Mindkettő csak akkor virágozhat, ha a főiskolák erősödnek és virágoznak. Ebből látjuk, hogy alapos megfontolás alapján állítja Platon: az állam ügyei akkor fognak igazán jól menni, ha majd a filozófusok uralkodnak benne, és az uralkodók filozófiával foglalkoznak. Ezért van az, hogy a kínai nép, mely egyébként barbár, és távol áll az igaz Isten mindenféle ismeretétől, az uralkodói méltóságra csak a legna-



gyobb bölcseit tartja méltónak, s csak olyan embert emel a királyi székbe, akit joggal üdvözölhet a bölcsék között is fejedelemnek, noha bölcsői nagy számban vannak, és igen éleselműjük. [...] A kínaiakat ez a dicséretes szokásuk az állam szerencsés kormányzása tekintetében a földkerekség minden nemzete előtt bámulatra méltóvá tette. Hát ugyan a belga népet, melynek szárazon és tengeren oly nagy a hatalma, mi segítette a tűrhetetlen spanyol iga lerázására? Mi adta vissza neki szabadságát? Állítom, hogy az akadémiák! És mi tartja folytonosan virágzó életerőben? Az akadémiák és főiskolák! És itt bizony mindig azt tartottam a legcsodálatosabbnak, hogy ahány akadémiajuk csak van, mind a spanyol háború alatt keletkezett. Felismerték ugyanis, hogy csak úgy verhetik vissza az ellenség támadásait, csak úgy törhetik meg egyetlen erőszakosságát, és csak úgy állíthatják vissza a békét, ha a tanácsatyák gyülekezete a jogi karon és más karokon végzett babérkoszorús doktorokból áll. Ezeknek székeit nálunk békében és háborúban gyakran csupa műveletlen, semmihez sem értő ember foglalja el, emberi bábok inkább, semmint eszes emberek. [...]

És – hogy röviden megmondjam, ami a nyelvem van – honnan van annyi nagyon rosszul intézett közügy? Onnan, hogy nincs nekünk, magyaroknak egyetlenegy akadémiaink sem, s így nincs hely, ahol tanítsuk és egyben sürgetőleg hangoztassuk az erkölcsstant, mely megfékezi a bűnöket: az ökonomiát, mely igazgatja a családok életét; az orvostudományt, mely megőrzi az egészséget; a matematikát, mely városokat, utcákat, templomokat, palotákat és tornyokat emel; végül a filozófiát, mely gyökere minden tudománynak és mesterségnek. Nem is említem az ékesszólást és a történettudományt, sem a logikát, metafizikát, földrajzot, asztronómiát, optikát, zenét és kozmográfiát, melyeket összesítve filozófia néven foglalunk össze. Ennek alapos ismeretéhez senki el nem juthat, ha a felsorolt tudományágakban előbb becsületesen nem képezte magát.

Ha tehát ennyi szükséges támasztól vagyunk megfosztva (hogy ne is említsem a könyvek és nyomdák égető hiányát), merészelhetjük-e várni dolgaink szerencsés kibontakozását, várni a tudományos ismeretek fénylő világosságát? Bizony, előbb érinthetné ujjával akárki a csillagokat, előbb csalhatná le varázsénekével az égről a holdat, előbb vezethetné az óceán vizét egy kis árokba, előbb mozdíthatná ki helyéből Arkhimédésszel a földet, mintsem a művészet és tudomány buzgó és lankadatlan művelése nélkül igazán művelté tehetné nemzetét. Mert milyen szerepe van a testben a szemnek, hallgatóim, olyan szerepe van egy országban az akadémiaának vagy főiskolának. És milyen szerepe van az emberben az észnek, olyan szerepe van bármely országban a tudósoknak. Szem nélkül a test a megtestesült sötétség: ész nélkül az ember oktalan állat. Így bizony rászolgálunk arra, hogy a körülöttünk lakó nemzetek úgy beszéljenek rólunk, mint a legértelmeletlenebb és legtudatlanabb, ostoba és renyhe emberekről, akik már csecsemőkorunktól kezdve állati butaságra vagyunk kárhozhatóak. Akadémiák, csak akadémiák vagy legalábbis főiskolák menthetnek meg bennünket e gyalázattól, s nem erőtlen szóbeszéd, nem hívságos elgondolások, nem a vak érzelem, amely mindig szerfölött hízeleg önmagának. Teljesen elvesszünk, ha még idejében észre nem vesszük magunkat. Mert – mint a Példabeszédek bölcsé hirdeti (11:14) – „*ahol nincs vezetés, elvesz a nép*”.

## Van remény!

A magyarság jövőjéért aggódók sokszor okkal kérdezik: félrevezetett, lusta, önző, felszínességre hajlamos, hagyományos értékeinket nem tisztelő, de káros szenvedélyeknek egyre nagyobb számban hódoló fiataljaink merre viszik tovább majd ezt az országot?

Sok-sok kedvezőtlen jelenséget tapasztalva magam is gyakran elgondolkodom, miben reménykedhetünk? Aztán hamar elkergetem a sötét gondolatokat, s meggyőzőm magam: amíg olyan fiatalokkal dogozhatom együtt, mint akiket az Anyanyelvápolók Szövetsége Ifjúsági Tagozatának tagjaiként megismertem, amíg olyan remek növendékeket taníthatok, mint jelenlegi iskolámban, a Baár–Madas Református Gimnáziumban, addig nem szabad kétségbe esni, addig van remény!

Félő, hogy a kedves olvasók tekintélyes része semmit sem tud szervezetünkről, nem haszontalan tehát, ha néhány sorban bemutatkozunk.

1989 áprilisában az Anyanyelvápolók Szövetségének alakuló közgyűlésén mindössze három tizenéves vett részt, ők is csak azért, hogy segítsenek szétosztani az egyes napirendi pontokhoz szükséges papírlapokat. Aztán annyira megtetszett nekik mindaz, amit ott tapasztaltak, hogy ők is beléptek a fris-

sen alakult civil szervezetbe. Az azt követő években egyesületünk elnökségi ülésein a tagfelvételtkor feltűnt: milyen szép számban csatlakoznak hozzánk fiatalok, s amikor 1992 szeptemberében áttekintettük a nyilvántartást, szembeötlő volt, hogy tagjainknak kb. egynegyede a tizenévesek közül kerül ki. Ez a tény adta az ötletet: érdemes volna szorgalmazni helyi csoportok, iskolai anyanyelvűpoló közösségek megalakítását, majd ezekből létrehozni egy ifjúsági tagozatot. 1992 decemberében Budapesten a Radnai Béla Közgazdasági Szakközépiskolában kb. 60 taggal meg is szerveződött az első „sejt”, az ASZ Radnai Tagozata. Az első csoportoska aztán felhívással fordult az akkor már mintegy másfél évtizede működő Beszélni nehéz! körkörös: (ki-ki egyénileg – vagy a szakkör mint közösség) csatlakozzanak az Anyanyelvűpolók Szövetségéhez. S örömeinkre egyre-másra érkeztek a jelzések az ország minden tájáról, sőt a határon túlról is: megalakultunk. Az elmúlt évek során kb. 60 helyi csoport szerveződött; s ami még jobb hír: ezek nem kérészerű, hetekig-hónapokig működő majd megszűnő közösségek, hanem – személyi összetételükben természetesen ugyan néhány évenként változó – folyamatosan tevékenykedő körök. A csoportok száma az utóbbi időben alig változott, mert – bár minden évben alakul egy-két új anyanyelvűpoló közösség – ugyanolyan számban meg is szűnnek, vezetőjük nyugdíjba vonulása vagy egyéb okok miatt. Azt azért örömmel állapíthatjuk meg, hogy az ASZ jelenlegi taglétszámának kb. 60%-a az Ifjúsági Tagozatnak is tagja!

Az első perctől kulcskérdésnek tartottuk az irányító testület ügyét. Az nem volt kétséges, hogy kell egy ifjúsági vezetőség, amely összekötőként, kovászként, az ötletek „forgalmazójaként”, a fiatalok képviselőjeként dolgozik, s abban is reménykedtünk: a legügyesebb, a legrátermettebb fiatalok előbb-utóbb az ASZ elnökségi tagjainak utánpótlását is jelenthetik. Csak hát balul fogtunk (fogtam) a dologhoz. Egy nagyon becsületes, nagyon igazságos rendszert álmodtam meg, amelyben minden iskolatípusból lett volna vezetőségi tag. Vagyis: fővárosi és vidéki általános iskolásoknak, a középfokú iskolák mindenik típusa képviselőinek, a különböző egyetemek, főiskolák hallgatóinak részvételével jött volna létre az irányító testület, s már előre örültem annak, hogy ezek a fiatalok a saját iskolatípusukból majd százával toborozzák az új szövetségi tagokat. Egy év sem kellett hozzá, hogy belássam: az elképzelt rendszer működésképtelen. A „művi úton” létrehozott efféle testületeknek csak ez lehet a sorsuk; az alulról építkező, a „természetes kiválasztódást” elfogadó, előnyben részesítő módszer lehet csak üdvözítő. Jórészt ez a felismerés hozta létre később azokat a munkaformákat, amelyek hasznosnak bizonyultak. Ami az ifjúsági vezetőséget illeti: a különféle rendezvényeken remek fiatalok sokaságára találtunk az elmúlt közel 18 évben, olyanokra, akik az anyanyelv ügye iránt elkötelezettek, végtelenül tisztességesek, áldozatkészek, világos értékrendszert képviselnek, ugyanakkor jellemző rájuk az ötletgazdagság, a vidámság, a humor is – egy szóval: kiváló emberek.

Az elmúlt csaknem húsz évben többször is változott az ifjúsági vezetőség összetétele. Az „alapító anyák-apak” többsége ma már valóban édesanya, édesapa, de a vezérkarban megfordultak jelentős hányada vélhetőleg ügyünk elkötelezettje marad akkor is, ha szervezetileg már nem tartoznak hozzánk.

S most rendezvényeinkről:

1. Jó másfél évtized óta szeptemberben tartjuk (tan)évnnyitó tanácskozásunkat. Erre a helyi csoportok vezetőjét és (közösségenként) 3-5 képviselőjét hívjuk meg. Feladatunk a nyári táborok értékelése, a tanév anyanyelvi rendezvényesorának, azaz a naptárnak az összeállítása; a találkozóra meghívjuk az ASZ egyik elnökségi tagját, aki rövid (15–30 perces) előadást tart (az utóbbi években vendégünk volt pl. Deme László, Szakonyi Károly, Wacha Imre, Matula Ágnes, Bánffy György, Maróti István, Bordi András); a csoportok képviselői hozzászólásukban mindenféle kérdésről beszélhetnek, a témát illetően nincs semmiféle megkötés. Mivel évnnyitó rendezvényünket igyekszünk a Péchy Blanka művészeti szünetéhez napjához (szeptember 21.) legközelebb eső szombatra szervezni, a nap programját a Fiumei úti sarkterben zárjuk, ott a mozgalomalapító siremlékénél rövid megemlékezést tartunk.

2. Immár 1993 óta novemberben rendezzük meg az országos ifjúsági anyanyelvi parlamentet. Egy rövid műsort követően hagyományosan Deme László professzor úrnak, az ASZ alapító társelnökének köszöntője nyitja meg a hivatalos programot, ezt követően a résztvevők tájékoztatót hallgatnak meg az előző parlament óta történekről, majd a felszólalások következnek; ezután – ha szükséges – a küldöttek az új vezetőségi tagokat megválasztják, végül szavaznak a következő novemberig érvényben lévő programról.

3. A tavasz állandó eseménye a helyi csoportok találkozója. Különlegessége, hogy minden évben más-más település anyanyelvűpoló közössége a vendéglátónk. A helyiek bemutatkozása, szakmai tanácskozás és a település nevezetességeinek megtekintése jelenti az eseménysor gerincét. Ennek révén már a fél országot bejártuk.



4. Éppen 15 éve annak, hogy Agárdon megtartottuk az első kétnapos, „ötvoábbképző” tanácskozást. Májusban, a középiskolai írásbeli érettségi vizsgákat követően az ifjúsági vezetőségnek egy csoportja (6–12 fő) találkozik 12–14 helyi közösség két-két képviselőjével. Kb. 30–35-en vesznek részt az együttleten; szombaton délután a fiatalok találkoznak az ASZ egyik elnökségi tagjával, aki beszél saját életéről, pályafutásáról, értékrendjéről, az anyanyelvhez és az anyanyelvi mozgalmakhoz fűződő viszonyáról. Este – egymás jobb megismerését megkönnyítendő – anyanyelvi játékokat játszunk. A vasárnap program szekciótűlésekkel kezdődik: a vezetőségi tagok a nyári eseményeket készítik elő, a csoportok küldöttei előadást hallgatnak meg az ASZ történetéről, szervezeti életéről, az ifjúsági tagozatról. Majd plenáris ülésen tapasztalatcsere, „ötletbörze” zárja a tanácskozást. Kezdetben 13 éven át Agárdon vagy Gárdonyban, az utóbbi két évben Tiszakécskén gyűltünk össze.

5. 1993 óta minden év augusztusában megtartjuk ifjúsági anyanyelvi táborunkat. Célja a vezetőség összekovácsolása, közösséggé alakítása; a helyi anyanyelvápoló körökben kiemelkedő munkát végzők jutalmazása; tapasztalatok, ötletek átadása, a résztvevőknek hasznosítható ismeretek nyújtása, a táborozók beszéd- és magatartás-kultúrája színvonalának javítása; s mindezt lehetőleg élményszerűen. Dél-élelőtnként előadások, délutánonként kirándulások, esténként játékos foglalkozások jelentik a program gerincét. Állandó, vagy gyakori előadók: Bánffy György, Deme László, Grétsy László, Maróti István, Wacha Imre, Fábián Szenczi Ibolya, Karsainé Horváth Klára, Kovács Dániel, Bordi András és az ifjúsági vezetőség 5-6 tagja. A kirándulásokon kívül akadályverseny, filmvetítés, Ki mit tud?, anyanyelvi vetélkedők, táncbáz stb. színesíti a programot. Az ASZ berkeiben csak „csongrádi tábornak” nevezett rendezvény az első 14 évben valóban Csongrádon volt, az ottani viszonyok megváltozása miatt az utóbbi években Győr, Vác, illetve Balassagyarmat fogadott bennünket.

A többről már csak felsorolászerűen: fentebb csak a hagyományos országos rendezvényekről szóltam, már megemlíteni se tudom az (ifjúsági) regionális, megyei, városi, iskolai rendezvények sorát; 1995 óta évenként mellékletünk jelenik meg az Édes Anyanyelvünk folyóiratban; kétféle kitűzőnk valamelyikét több ezren viselik az országban; 20 pontból álló munkaprogram-javaslatot állítottunk össze a szerveződő anyanyelvi csoportok számára; az ASZ honlapját egyik vezetőségi tagunk gondozza, az évek óta zajló internetes anyanyelvi játékot vezetőségi tagjaink indították el és vezetik; az egyesület tagnyilvántartását fiatal vezetőink kezelik; az évente ötször megjelenő illetménylap postázását is ők készítik elő; a tagtoborzáson kívül számonként kb. 400 példány eladásáról gondoskodnak; összeállítottak egy 30 pontból álló javaslatsort azok számára, akik befejezték iskolai tanulmányaikat, s nem tudják, egyedül mitévők legyenek; 20 év óta fiataljaink látják el a legfontosabb rendezői feladatokat az ASZ közgyűlésein, és még hosszasan sorolhatnám. Látványos eredmény és elismerés, hogy 2004-ben – akkor még egyetemistaként – Benkő Péter bekerült az ASZ elnökségébe; 2008 decemberében a legutóbbi tisztújító közgyűlésen Orosz Tamás is elnökségi tag lett, sőt az ASZ titkára; s ifjúsági vezetőink közül az egyesület irányító testületébe jutott Brézai Zoltán, Hidi László, Raizer György és Terjéki Tamás is.

A csüggedőknek, a hazánk közállapota, erkölcsi, gazdasági szintjének mélysége miatt okkal aggódóknak mondom-írom: ha tiszta tekintetű, tiszta arcú, tiszta lelkű fiataljainkra nézek, okkal-joggal reménykedhetem, mert *van remény!* Kissé óvatosabban: *remény (még) van!*

Kerekes Barnabás

